

מדרשת שירות חברון (ע"ר)

הדור קובלות

(דף מקורות ללימוד עצמי)

1. מגילה (ט"ז):

"לייהודים הייתה אורה ושמחה וששון ויקר" (אסתר ח', ט"ז). אמר רב יהודה: אורה זו תורה. וכן הוא אומר "כי נור מצוה ותורה אור". (משל ז', כ"ג)

שאלות:

א. איך רב יהודה מסביר את הפסוק "לייהודים הייתה אורה"?

ב. מה פירוש שاز היה לא יהודים תורה, הלא היה להם תורה כבר מסיני?

2. רש"י (שם):

אורה זו תורה - שאזר עלייהן המן שלא יעסקו בתורה:

ג. איך רש"יעונה על השאלה?

3. שבת (פ"ח):

"...ויתיצבו בתחתית ההר" (שמות י"ט, י"ז)

אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא: מלמד שכפה הקדוש ברוך הוא עליהם את ההר כגיית, ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם.

אמר רב אחא בר יעקב: מכאן מודעא רבבה לאורייתא!!

אמר רבא: אף על פי כן הדור קובלות בימי אחشورש, דכתיב: "קימו וקבלו היהודים..." (אסתר ט', כ"ז). קיימו מה שקיבלו כבר.

...אמר ריש לקיש: מי דכתיב "ויהי ערב ויהי בקר יום הששי", ה"א יתרה למה לי? מלמד שהנתנה הקדוש ברוך הוא עם מעשה בראשית ואמר להם: אם ישראל מקבלים התורה אתם מתקיים, ואם לאו אני מחייב אתכם לתוהו ובוהו!!

מדרשת שירת חברון (ע"ר)

4. רש"י (שם):

מודעה רבה - שאם יזמיןך לדין למה לא קיימתם מה שקבלתם עליהם, יש להם תשובה,
שקבילה באונס: [מודעה רבה – גילוי דעת חשוב]

- ד. למה הקב"ה כפה עליהם את ההר?
- ה. האם כפיטת ההר על ישראל יתרון בקבלת התורה או חיסרון?
- ו. מה שאלתו של רב אחא בר אהבה? האם לפי דעתו כפיטת ההר מהו חסרון בקבלת
התורה? אם כן – מה החיסרון?
- ז. מה תשובתו של רבא? איפה רואים שחזרו וקיבלו את התורה מחדש בימי
אח食ו רוש?
- ח. האם רבא מסכים שהיה חסרון בקבלת התורה?
- ט. מה הקשר בין דבריו ריש לבין כפה עליהם הר כגיגת?

5. מדרש תנחותא (פרשת נח, אות ג'):

שלא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא על התורה שבעל פה, שנאמר: "כי על פי
הדברים האלה כרתי אתך ברית" (שמות ל"ד, כ"ז). ואמרו חז"ל: לא כתוב הקב"ה
בתורה 'למען הדברים האלה', ולא 'בעבור הדברים האלה', ולא 'בגל הדברים', אלא "על
פי הדברים". וזה היא תורה שבעל פה, שהיא קשה ללימוד, ויש בה צער גדול, שהוא
משולח לחישך, שנאמר: "העם ההולכים בחשך וראו אור גדול" (ישעה ט', א'). אלו בעלי
התלמוד שראו אור גדול, שהקב"ה מאיר עיניהם באיסור והיתר, בטמא ובטההור, ולעתיד
לבא "ואהבו צאת המשמש בגבורתו" (שופטים ה', ל"א). ולא קבלו ישראל את התורה
עד שכפה עליהם הקב"ה את ההר כגיגת, שנאמר "ויתיצבו בתחתית ההר" (שמות י"ט,
) . ואמר רב דימי בר חמא אמר להם הקב"ה לישראל: אם מקבלים אתם את התורה
モוטב, ואם לאו שם תהא קברותכם!! ואם תאמיר על התורה שככזה כפה עליהם את
ההר, והלא משעה שאמר [ששאל] להם: מקבלין אתם את התורה? עט כלם ואמרו:
"נעשה ונשמע"! מפני שאין בה גיהה וצער, והוא מעט. אלא אמר להן על התורה שבעל
פה, שיש בה דקדוק מכות קלות וחוויות, והיא עדנה כמות, וקשה כשלול קנאחה. לפיכך
שאין לומד אותה אלא מי שאוהב הקב"ה בכל לבו ובכל נפשו ובכל מאדון, שנאמר:
"ואהבת את ה' אלהיך בכל לבך ובכל נפשך ובכל מאדך" (דברים ז', ה').

מדרשת שירת חברון (ע"ר)

ו. האם כפיה ההר על ישראל יתרון בקבלת התורה או חיסרונו? אם חסרונו - מה החיסרונו?

יא. האמירה "נעשה ונשמע" היא יתרון בקבלת התורה. מה היתרון?

יב. אם כן, למה בכלל זאת הקב"ה כפה עליהם הר כיגיות?

6. מהר"ל (תפארות ישראל, פרק ל"ב):

מה שכפה עליהם ההר - שלא יאמרו ישראל אנחנו קבלנו התורה עצמנו, ואם לא היו רוצים לא היו מקבלים התורה. דבר זה לא היה מעלה התורה. כי התורה, כל העולם תלוי בה, ואם לא הייתה התורה היה העולם חוזר לתומו ובהו. ולפיכך אין ראוי שתהיה קבלת התורה בבחירה ישראל, רק שהייתה הקדוש ברוך הוא מחייב ומחייב אותם לקבל התורה ... כי איך תהיה התורה, שהיא שלמות כל המציאות, על ידי שכך בחרו ישראל לקבל התורה? ואם כן, שלמות העולם היה תלוי בדבר אפשרי - שהיא אפשר שיקבלו, ואפשר שלא יקבלו! ולכך כפה עליהם הר כיגיות, שאם לא היו מקבלים התורה שם תהא קבורתם.

ויש לומר גם כן שלכך כפה עליהם הר כיגיות - שלא יאמרו ישראל כי יהיה חס ושלום בטול לקבלת התורה, כי מרצונם קבלו ישראל, ואפשר להפטר מדבר זהה. שהרי לא נעשה בהכרח, רק היה אפשר לקבל ואפשר שלא לקבל. וכך כפה עליהם הר כיגיות, לומר שהם מוכחים לקבל התורה. וכל דבר שהוא מוכחה ומחייב אין כאן הסרה וביטול אחר שהוא מוכחה. בכך לא יסור כלל. וכך כפה השם יתברך עליהם הר כיגיות להיות החبور הזה הכרחי ...

ולפיכך מסיק שם אחר זה מיד, אמר ריש לקיש: תנאי התנה הקדוש ברוך הוא עם מעשה בראשית. אם יקבלו ישראל התורה מוטב. ואם לאו, יחוירו לתומו ובהו לומר, כי בכך כפה עליהם הר כיגיות, מפני שככל מעשה בראשית תלויים בקבלת התורה.

[ועוד] שכשם שבראה השם יתברך כל מעשה בראשית, ונתן לכל אחד טבעו אשר יהיה נהוג עלייו, נך ראוי שייה לאדם השכלי הנגגה שכלי. ודבר זה הוא תורה האדם, אשר התורה היא הנגגו השכלי, כמו שהתבאר למטה. ולפיכך היה נתינת התורה על ידי הכרת.

מדרשת שירת חברון (ע"ר)

יא. מהה"ל נותן כמה הסברים למה כפה עליהם הר כגיית. מה הם?

7. מהה"ל (שם, בהמשך):

ומה שאמר רב אחא: מודעה רבה לאורייתא - דסוף סוף היה קבלת התורה בהכרח, ואין זה קבלה גמורה. שצරיך שייהי קבלת התורה ברצון המקביל. וכאשר כפה עליהם ההר כגיית היה זה הכרח ולא רצון.

ועל זה אמר: אף על פי כן הדר קבלוה בימי אחשורוש וכו'. ביאור עניין זה - כי בימי אחשורוש קבלו מצוה אחת מרצונם, ולא גזר השם יתברך דבר זה עליהם רק הם קבלו מעצםם, והסכים הקדוש ברוך הוא עמהם. ומקרה מגילה היא מצוה אחת שננתחודה כמו שאמרו שם (מגילה דף י"ד ע"א): ארבעים ושמנה נביאים ושבע נביאות עמדו לישראל וכולם לא פחתו ולא הוסיפו על תורה משה, חוץ מקרה מגילה. מזה יש ללמד כי מקרה מגילה כמו תוספות על התורה ... סוף - סוף מקרה מגילה קבלת מצוה אחת ממצות התורה שקבלו מעצםם, ולא היה זה מצד ההכרח כמו שהוא מתחלה, רק שהוא זה מרצונם והקדוש ברוך הוא הסכים על ידם. ובזה היי מקבלים כל התורה מרצונם. שאם המצוה, שהוא אחרונה לכל התורה, שהוא מקרה מגילה, קבלוה מעצםם, כי מי הכריח אותם לדבר זה, מכל שכן שאר מצותיהם קודמים לקרה מגילה, שכולם הם ברצון. ובזה יכול היה היה תחילת קבלת התורה ברצון, כי הוכיח הסוף על התחלתו. נזהה די לבאר כי התורה לישראל ברצון מצד עצמו, אבל הכרחי היה להם מצד השם יתברך, כאשר ראוי לכל הדברים אשר הם שלמות העולם, שראו ששייה מוכrho ואינו אפשרי, כמו שהתבאר:

יד. לפי דבריו מהה"ל – מה שאלתו של רב אחא בר אהבה? מה היה החיסרון בקבלת התורה?

טו. האם הרבה מסכים שהיה חסרונו בקבלת התורה?

טז. מה גרים לחיסרונו בקבלת התורה?

יז. האם החיסרונו תוקן לגמרי בפوريים? אם כן – איך? אם לא מה המשמעות של פוריים ביחס לקבלת התורה?

8. מהיליט (ק"ה, ח):

מדרשת שירת חברון (ע"ר)

זכר לעולם בריתו דבר צוה לאלף דור:

9. מדרש תנחותא (לך-לך, י"א):

ר' יוחנן בשם רבי יוסי הגלילי אומר: תתקע"ד דור קפל הקב"ה בשבייל ליתן תורה לדור המדבר ... שנאמר: זכר לעולם בריתו דבר צוה לאלף דור.

10. ספר בית אלוקים (להמבי"ט, שער היסודות, פרק כ"א):

והנה הייתה עתה הגעת זמן נתינת התורה, מatabase מה שאמרו ז"ל (פסחים קי"ח) דהני כ"ז ... נגנד כ"ז דורות שעמדו העולם בלי תורה בחסדו ית'. שנראה שלא היה אפשר לעולם לעמוד יותר אם לא ניתנת התורה. ומתילה עלה במחשבה לפני ית' שלא ניתנה עד אלף דור, וכמו שכותב (תהלים ק"ה): "דבר צוה לאלף דור". וכשרה שאין העולם מתקיים בלי תורה, עמד וטרד תתקע"ד דורות ...
ועניין מה שחשב מקודם שלא ניתנה עד אלף דור - להורות על מעלהה. כי לא היה אפשר קבלתה לשום נברא עד שיזדכו דור אחר דור עד אלף דור לפחות, ויהיו ראויים לקבלתה ...

11. רמב"ן (שם):

ומל ה' אלהיך את לבך. זהו שאמרו (שבת קד): הבא לטהר מסיעין אותו. מבטיחך שתשוב אליו בכל לבך, והוא יעזר אותך.
ונראה מן הכתובים עניין זה שאומר: כי מזמן הבריאה היתה רשות ביד האדם לעשות כרצונו צדיק או רשע, וכל זמן התורה כן. כדי שייהי להם זכות בבחירותם בטוב ועונש ברצונותם ברע. אבל לימות המשיח, תהייה הבחירה בטוב להם טבע, לא יתוארו להם הלב למה שאיתם ראוי, ולא יחפוץ בו כלל. והיא המילה הנזכרת כאן. כי החמדה והתאווה ערלה לב, ומול הלב הוא שלא יחמוד ולא יתאווה. וישוב האדם בזמן ההוא לאשר היה קודם מטאו של אדם הראשון, שהוא עשה בטבעו מה שראוי לעשות. ולא היה לו ברצונו דבר והפכו. כמו שפירשתי בסדר בראשית (ב ט):